

Artikelen

Kwalitatieve en transparante fraudebestrijding

Een verkennend onderzoek naar kwalitatieve criteria voor fraudebestrijding

Mr. dr. S.S. Buurman*

1. Inleiding

Fraude is een complex en wijdverspreid probleem, het leent voor in alle lagen van de samenleving, raakt alle actoren – burgers, bedrijven en overheid – en omvat een grote verscheidenheid aan vormen van onrechtig gedrag. Tervia de criminaliteitscijfers de afgelopen jaren zijn gedaald, neemt het aantal fraudegevallen met rasse schreden toe. Zo groeide het totaal aantal fraudedelicten in 2020 met ruim 40% van 16.000 gevallen naar 22.700 gevallen.¹ Ook de fraudebedragen zijn toegenomen: de gemiddelde schade groeide van € 26 miljoen naar € 41 miljoen.² Toch blijft de totale omvang van het bedrag onduidelijk, na een groot aantal gevallen nooit wordt gerapporteerd. In het geval van internet fraude is bijvoorbeeld slechts 25% van de slachtoffers bereid om aangifte te doen.³ De gevolgen van fraude zijn daarente-

gen omvangrijk: financiële, emotionele en psychische schade en verlies aan vertrouwen door burgers, bedrijven en overheden in het economische systeem en het maatschappelijk verkeer.⁴

Het is dan ook niet verwonderlijk dat beleidsmakers de strijd aanpakten tegen fraude. Een boodschap is daarbij duidelijk: er moet hard worden opgetreden tegen fraudeurs.⁵ Echter, recente zaken, zoals de foodscandalen, hebben laten zien dat het beleid daarin veel doorzichtigheid en dat de menselijke maat met enige regelmaat uit het oog verloren wordt.⁶ Een belangrijke oorzaak is het ontbreken van kwalitatieve en transparante richtlijnen en lokale fraudebestrijding. Bovendien kan fraude door middel van verschillende rechtsgebieden – onder andere privaatrecht, bestuursrecht en strafrecht – worden aangepakt. Daardoor zijn er verschillende autoriteiten en instanties verantwoordelijk voor fraudebestrijding. Het bestaat er een verscheidenheid aan middelen en maatregelen inzake het toedicht, de opsporing en aanpak van frauduleuze handelingen. De grote hoeveelheid verschillende wet- en regelgeving zou er toe kunnen leiden dat belangrijke procedurele rechten en mensenrechten onvoldoende worden gewaarborgd en/of worden omzeild door de wetgever en uitvoerende autoriteiten en overheden en/of anderszels, de non-

359

* Mr. dr. S.S. Buurman is universitair docent strafrecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam en Oud-voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Onderzoeksrecht. Zij is tevens lid van de Raad van Advies van de Nederlandse Vereniging voor Onderzoeksrecht. Dit artikel is mede tot stand gekomen door samenwerking met de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit Amsterdam.

1. Oorspronkelijk: 16.000 + 40% = 22.400. Volgens de cijfers van de Nationale Rechter (2021) zijn er in 2020 22.700 gevallen.

2. Oorspronkelijk: 26 miljoen + 54% = 40,4 miljoen. Volgens de cijfers van de Nationale Rechter (2021) zijn er in 2020 41 miljoen gevallen.

3. Volgens de cijfers van de Nationale Rechter (2021) zijn er in 2020 22.700 gevallen.

4. Volgens de cijfers van de Nationale Rechter (2021) zijn er in 2020 22.700 gevallen.

5. Volgens de cijfers van de Nationale Rechter (2021) zijn er in 2020 22.700 gevallen.

6. Volgens de cijfers van de Nationale Rechter (2021) zijn er in 2020 22.700 gevallen.

4. A. Kalk, *Problematiek van de fraudebestrijding*, uitgegeven door de Nederlandse Vereniging voor Onderzoeksrecht (2014), 1-10. Volgens de cijfers van de Nationale Rechter (2021) zijn er in 2020 22.700 gevallen.

5. Volgens de cijfers van de Nationale Rechter (2021) zijn er in 2020 22.700 gevallen.

6. Volgens de cijfers van de Nationale Rechter (2021) zijn er in 2020 22.700 gevallen.

stiek binnen de bedoelen context.¹⁴ Strafrechtelijke handhaving kan het gewenste instrument zijn indien sprake is van algemene normen zonder specifieke rechtstrekking (open context). Daarvan is bijvoorbeeld sprake bij het eventreren van de maximumsnelheid, waarbij sprake is van algemene surveillance door de politie.¹⁵

Nauw verbonden met de aard van de gedraging is de ernst van de gedraging.¹⁶ Het gaat daarbij enerzijds om de ernst van het gedrag zelf zoals de duur en omvang van de overtreding. Aan de zijde gaat het om de gevolgen die het handelen heeft, zoals de gevolgen voor de gezondheid en veiligheid in het bijzonder in relatie tot de natuur het milieu, planten, dieren en/of mensen.¹⁷

2.2 Zusammenhang andere (strafbare) feiten

Een laatste veelgenoemd criterium is de samenhang met andere strafbare feiten.¹⁸ Indien sprake is van samenhang met hoofdzakelijk andere civielrechtelijke feiten, kan dat een belangrijk argument zijn om het feitelijke rechtelijke alibi te doen. Op die manier kan voorkomen worden dat elk feit via een afzonderlijke procedure

moet worden afdgedaan.¹⁹ Tevens kan door de samenhang met andere strafbare feiten een nadrukkelijke voorkeur voor strafrechtelijke handhaving ontstaan. Zo is de veronderstelling dat de rechtsonde meer geschikt zijn indien de verdachte meerdere soorten delicten pleegt. Het is daarom van belang om bij de keuze voor één handhavingsoptie te kijken naar het gehele feitencomplex en niet – vermoedelijk door de verdachte bevestigd – normvervaltnad naar maatregelen.²⁰

2.3 Overige gehanteerde criteria

de mede- en medevoorrechten – ontzagen zij de aanwezigheid van een geïmpulseerd verband, de feitelijke politieke of sprake in was medeover of medeactivering, door amptenaren van betrekkelijk overheidssituaties, en de mogelijkheid van de overleving. Het aanwezigheids- of sprake in was medeover of medeactivering, door amptenaren van betrekkelijk overheidssituaties, en de mogelijkheid van de overleving. Het aanwezigheids- of sprake in was medeover of medeactivering, door amptenaren van betrekkelijk overheidssituaties, en de mogelijkheid van de overleving.

- [illegible]

- [illegible]

